

DE MUNTKLAPPER

EUROPEES GENOOTSCHAP VOOR MUNT- EN PENNINGKUNDE vzw
Koninklijke Vereniging

Driemaandelijks tijdschrift

- 80 -

oktober-november-december 2013

Dukaat van Albrecht en Isabella (1600)

Dukaat (1600) – goud – 3,47 g – 24 mm

Voorzijde: naar elkaar gekeerde borstbeelden van de gekroonde aartshertogen
Albrecht en Isabella

errond: ✠ ALBERTVS·ET·ELISABET·DEI·GRA

Keerzijde: gekroond wapenschild, omringd door de halsketen van de Orde van het
Gulden Vlies

ARCH·AVST·DVC BVRG·ET·BRAB

De dukaat, geslagen te Antwerpen tijdens de regeringsperiode van Albrecht en Isabella, was tot op heden enkel gekend als een lijntekening in het werk van Alphonse de Witte, *Histoire monétaire des comtes de Louvain, ducs de Brabant et marquis du St. Empire romain*, pl. LVII, 891. De Witte verwijst naar de verzameling *Collection Quadras y Ramon* (Barcelona), nummer 8350. Tijdens onze zoektocht om voor het eerst een foto te kunnen bemachtigen van dit munttype hebben we hier resultaat geboekt.

Albrecht en Isabella (1598-1621)

De dukaat is één van de nieuwe munttypes die Albrecht en Isabella lanceerden nadat ze de voorwaardelijke leiding hadden gekregen van een wel omschreven onafhankelijke staat (het gebied van de Zuidelijke Nederlanden en France-Comté). Deze staat functioneerde volledig los van de Spaanse kroon, alhoewel militair toch nog op het ex-moederland geënt. Voor onze gewesten was dit een eerste mijlpaal om eindelijk een onafhankelijke staat te kunnen zijn. Maar na hun regeringsperiode gingen de gebieden terug naar Spanje onder Filips IV.

Filips II had, ondanks zijn vier huwelijken, slechts twee overlevende kinderen die hij elk een voorspoedige toekomst als bestuurder organiseerde. Zijn zoon was de toekomstige Filips III van Spanje terwijl Isabella jarenlang zijn secretaresse bleef. Isabella was voorbestemd om koningin van Engeland te worden maar de verloren zeeslag met de Armada besliste hierover anders. Een mogelijke opvolging voor de Franse troon stuitte op het probleem dat enkel mannelijke kandidaten in aanspraak kwamen. Uiteindelijk werd een huwelijk georganiseerd met haar neef aartshertog Albrecht van Oostenrijk.

Filips II schonk de Nederlanden (plus France-Comté) aan Isabella met de verwachting dat de rebellerende gebieden in het noorden zich weer zouden kunnen aansluiten. Deze gift werd echter zorgvuldig voorbereid in functie van een latere onbetwistbare hereniging met de Spaanse kroon. Indien het huwelijk kinderloos zou blijven dan zouden de gebieden automatische terugkeren naar de Spaanse kroon. Indien er nakomelingen mochten komen dan moest elk mogelijk huwelijk de uitdrukkelijke goedkeuring krijgen van de Spaanse kroon en een eventuele dochter moest huwen met de troonopvolger van de Spaanse kroon. Filips II stierf op 13 september 1598 en het huwelijk van Albrecht en Isabella vond uiteindelijk plaats in april 1599.

Het nieuwe paar werd uitbundig ingehuldigd in de nieuwe gebieden waar men, na vele decennia van uitputtende oorlog onder Filips II, verlangde naar betere tijden. Albrecht en Isabella slaagden erin om de rust te doen terugkeren (Nieuwpoort en Oostende werden veroverd) en met de Noordelijke Verenigde Provinciën werd een 12-jarig bestand (1609) gesloten. De intensieve vervolging van de protestanten werd gestaakt en dit verdrag was mede een aanleiding voor vrede en voorspoed. Albrecht stierf in 1621 waarna Isabella zich terugtrok en Filips IV, de koning van Spanje, de gebieden terugkreeg voor de Spaanse kroon. Isabella werd landvoogdes onder Filips IV en beleefde moeilijke tijden door de heropflakking van de oorlog met de Noordelijke Provinciën wat veel financiële offers vroeg van de lokale bestuurders en het volk. Isabella stierf in 1633.

De gouden dukaat (1600):

Dubbele soeverein (goud)

Soeverein (goud)

Ducaton (zilver)

Albrecht en Isabella zullen voor de numismaat gekend blijven om hun uitgifte van de mooiste serie van munten in de numismatische geschiedenis van onze gewesten. Bij hun munthervorming in 1612 lanceerden zij het stabiele muntsysteem op basis van de gouden soeverein en de ducaton, een systeem dat bijna 200 jaar in voege zou blijven. Maar in de periode 1599-1612 werden meerdere nieuwe types geslagen die wegens voortdurende koersveranderingen internationaal geen succes kenden en bijgevolg geen lang leven waren gegeven.

De erfenis van de Nederlanden in 1599 was op monetair vlak geen geschenk. Bij hun aantreding werden Albrecht en Isabella onmiddellijk geconfronteerd met dringende vragen van de Staten Generaal. Er werd gevraagd om dringend orde op zaken te stellen met het bestuur. Daarop werd een Staten Generaal samengeroepen die met tussenpozen gedurende vijf maanden vergaderde. Eén van de problemen en dringende noden was het initiëren van nieuwe munten en er werd snel opdracht gegeven aan de leden van de Antwerpse munt om ontwerpen voor nieuwe zilveren en gouden munten te maken.

Gulden (zilver)

Halve gulden (zilver)

In 1599 (ordonnantie van 6 oktober, publicatie eind november) werd begonnen met de aanmaak van zilveren munten op basis van de gulden van 20 stuiver waarvan er 2,5 zouden gaan in de Filipsdaalder (of een gewicht van 13,54 g) met eenzelfde zilveragehalte (833/1000). Deze serie werd uitgebreid met een dubbele (40 s), een halve (10 s), een kwart (5 s) gulden, een achtste (2½ s of stoter) en een zestiende (1¼ s of braspennig).

Dubbele gulden	40 stuiver	1¼ per Filipsdaalder
Gulden	20	2½
Halve gulden	10	5
Kwart gulden	5	10
Achtste gulden	2½	20
Zestiende gulden	1¼	40

Dubbele dukaat (goud)

Dubbele Albertijn (goud)

Enkele dagen later, in de ordonnantie van 29 november 1599, werden de gouden munten vastgelegd: een dubbele dukaat van 150 stuiver, een dubbele Albertijn (100 s) en een Albertijn (50 s). Maar vrij snel werden de goudkoersen van deze munten herzien in de ordonnantie van 17 december 1599. Het goudgehalte en de gewichten van de vorige gouden munten werden aangepast en tevens werd er melding gemaakt van de aanmaak van een nieuw type: de dukaat.

Ordonnantie van 6 oktober 1599 Ordonnantie 29 november 1599

Dubbele dukaat (150 s)	991/1000 - 7,21 g	990/1000 - 7,00 g
Dubbele Albertijn (100 s)	991/1000 - 4,81 g	895/1000 - 5,15 g
Albertijn (50 s)	833/1000 - 2,86 g	792/1000 - 2,92 g
Dukaat (75 s)		990/1000 - 3,50 g

De hier besproken munt is de dukaat die per ordonnantie van 17 december 1599 kon worden aangemaakt. Het is enkel het muntatelier van Antwerpen dat deze dukaat heeft aangemaakt. Het is de enige muntrekening (18.02.1600-10.06.1600) waar het munttype van de enkelvoudige dukaat wordt vermeld als zijnde slechts 500 exemplaren geslagen in deze periode. Alle andere muntateliers (Brugge, Brussel, Doornik, Maastricht, 's Hertogenbosch) hebben geen enkelvoudige dukaat geslagen.

Muntrekening te Antwerpen van 18.02.1600 tot 10.06.1600:

Dubbele dukaat	16.091 exemplaren
Derde dubbele dukaat (= Albertijn)	230.886
Dukaat	500
Dubbele derde dubbele dukaat (= dubbele Albertijn)	10.067

Het is deze enkelvoudige dukaat die in 1600 te Antwerpen werd geslagen met een oplage van 500 exemplaren waarvan we hier een foto publiceren.

Hugo Vanhoudt